

добро домашно възпитание на децата си. Това е най-главното. Най-същественото. Най-поучителното за всеки баща.

Когато синовете на Петър Берсѐе подрасли, той ги прати на училище въ най-близкото село. Там тѣ получили първоначалното си образование. За по-горни училища бащата нѣмалъ сръдства. И той употребилъ всичкитѣ си сили да имъ даде поне добро домашно възпитание. Той казвалъ на децата си:

— Не мога да ви издържамъ въ сръдно и висше училище, но азъ искамъ, докато сте при мене, изъ вашия животъ да създамъ висше училище на вашия умъ и на вашето сръдие. Всѣки отъ васъ е като снопъ отъ чиста, суха пшеница. Хвърли искра, и снопътъ ще пламне. И азъ искамъ, мои деца, мили момчета, да ви разпаля. Да ви запала съ живия и свѣтълъ пламъкъ на мисълта, истината и любовта.

Бащата обичалъ да повтаря често на децата си:

— И народитѣ и отдѣлнитѣ човѣци се хвалятъ съ едни и същи успѣхи на изкуството, мисълта и науката, които човѣчеството е постигнало. Тѣ съ гордостъ говорятъ: „Ние направихме туй и туй. Ние открихме. Ние подобрихме. Ние постигнахме това и това...“ Не разбирамъ, какво има тука да се гордѣемъ, да дохождаме въ възторгъ. Хиляди народи се смѣняватъ едни други. Милиони и милиони хора живѣятъ дълги, дълги — хиляди гоидни... И всички сж надарени отъ природата съ умъ. Мнозина сж съ твърде силенъ умъ. Въ главитѣ имъ постоянно се роятъ нови мисли. Често велики мисли. Какво има тукъ за чудене, че човѣшкиятъ животъ, макаръ и бавно, понѣкога даже и незабелязано, се подобрява?

— Напротивъ, продължавалъ бащата, азъ се очудвамъ, де то хората до сега сравнително тѣй малко сж направили. Тѣ биха могли и бѣха длѣжни да сторятъ много повече. Вижете, колко още неуредени нѣща имаме. Въ живота скърбитѣ, сълзитѣ, мъжитѣ, сиромашията, пиянството, лѣжата, насилието сж много повече отъ радостта, ума, истината, любовта между хората. А хората не сж глупави, не сж зли и порочни по природа, ами не ги учатъ. И сами не се замислятъ, защо живѣятъ и какъ живѣятъ. Тѣ сж като земя безъ разработка...

Бащата всѣка вечеръ следъ работа не отивалъ въ кръчмата, както хиляди други бащи, а събиралъ около печката всички членове на своето многочислено семейство. Децата насѣждали на колело, майката и бабата шили нѣщо, а бащата разказвалъ за тежкия, грубия, едва ли не звѣрския животъ на вѣчно полугладнитѣ и полупиянитѣ селяни въ неговото старо отечество.

— Синове мои, когато порастете, да не живѣете така, както ние сме живѣли. Ние не живѣхме добре. Бждете по-добри отъ насъ. Учете се, мислете, какъ да станете по-добри отъ насъ.

Тия беседи правили на децата силно впечатление. Малкитѣ детски гдави се приучвали да се замислятъ надъ живота. Децата виждали, че животътъ е пъленъ съ страдания, мъки и неволи. Вземали всичко това близко до сръдцето си и, кога насаме, кога събрани заедно, разсѣждавали, какъ да помогнатъ на страдащитѣ...